Uut de buse

Winteredisie 2004
Jaorgang 8, nr. 4
Oplaoge: 950 stoks

BESTE KIENDER!

Een spiksplinterni'je *Uut de buse* ligt d'r veur jim klaor, mit weer van alles om te lezen, te doen en te bekieken! Mitien op de volgende bladziede begint een ni'j verhael over Anna en heur buurhond Kellie. Zi'j kommen een eer maegien mit een hond tegen, en dat is een hiele biezundere hond, moej' mar lezen.
Op bladziede viere staot een opdracht die mit et verhael te maeken het. Op bladziede vufe vertellen we jim over een voegel. Dit keer gaot et over de ekster. Jim hebben die prachtige zwat-wit bonte voegel vanzels allegere wel es zien. Kiek mar es uut et raem, wie wet ziej' krek iene langes jim schoele vliegen! Op bladziede zesse kuj' een deurstreeppuzel oplossen. In die puzel staon allegere woorden die mit et verkeer te maeken hebben. Dat komt een betien deurdat et verhael over Anna en Kellie daor ok mit te maeken het.
Op bladziede zeuven is een hiel mooi gedicht te lezen van Jan Veldhuizen, mit daorbi'j een opdracht. Op dezelde bladziede kuj' ok nog een peer grappies vienen.
Aachterop et kraantien staot vanzels, krek as altied, een strip over Jochem. Soms liekt hi'j wel es wat onneuzel, mar is hi'j dat disse keer ok??

Grappien

Michel en Peter bin op vekaansie mit een tentien in Afrika. As et tentien staot, gaon ze hoolt zuken veur een vuurtien.
Inienen zien ze een lieuw. Peter klimt hadde in een boom en zicht dat Michel ronties lopt om de tente.
'Pas op, Michel,' raost hi'j. 'De lieuw zit vlak aachter je!'
'Hindert niet,' poest Michel, 'ik lig toch minstens drie ronties veur.'

ANNA EN KELLIE ONTMOETEN ISA EN TOM

Een verhael van Sietske Bloemhoff

Op een vri'je woensdagmiddag lopen Anna en heur buurhond Kellie naor et dörp. Anna moet veur heur mem een peer bosschoppen ophaelen, mar ze het d'r gien nocht an om alliend te gaon. En Kellie wil vanzels best mit!
Anna huppelt over de stoepe, ze moet van heurzels de hieltied op de vierde tegel stappen. Kellie springt om heur henne, hi'j vint et wel lollig wat Anna dot.
Speulenderwieze kommen ze zo midden in et dörp.
'Wel op et trottoir blieven, heur Kellie,' waorschouwt ze de zwatte hond. 'Et is hier drok mit al die fietsen en auto's.'
Mar Kellie let wel op. Hi'j is ien keer anreden deur een auto, dat overkomt him gien twiede keer.
Anna en Kellie moe'n nog iene straote overstikken en dan bin ze vlakbi'j de supermark waor ze henne moeten. As ze bi'j de krusing binnen, blieven ze netties veur et zebrapad staon. Ze kieken goed naor links en naor rechts om te zien as d'r ok verkeer an komt. An de ere kaant van et zebrapad staon ok een maegien en een hond te waachten. Mar dat maegien het heur hond vaaste. Niet gewoon an een liende, mar an een soort stange.
'Kiek, Kellie,' zegt Anna, 'dat maegien het ok een hond bi'j heur. Mar et is niet zomar een hond, et is een bliendegeleidehond. Et maegien kan niet zien en de hond is opleid om heur te helpen.'
Kellie zit stief tegen Anna an en kikt him de ogen uut. Zoks het hi'j nog nooit eerder zien. Dat is knap van die hond!
As ze overstikken kunnen, kommen ze mekeer midden op de straote tegen. Kellie snuffelt even vrundelik an de ere hond, en die wiemelstat ok.
'Hoj,' zegt Anna tegen et maegien. 'Wat een flinke hond heb ie. Wonen jim hier in et dörp? Ik heb jim nog niet eerder zien.'
'Loop mar even mit naor et trottoit,' zegt et maegien, 'dan vertel ik je wat we hier doen. Tom, zo hiet mien hond, het leerd om in ienkeer over te stikken, zie.'
Mit 'n vieren lopen ze naor de kaant van de weg.
'Ik hiet Isa,' vertelt et maegien dan. 'Ik woon hier niet, mar hiel misschien verhuzen we hier wel naor toe. Mien pake en beppe wonen hier, en mien oolden zollen graeg bi'j heur in de buurt wonen. Ze bin now naor een huus toe dat te koop staot. Ik bin zolange bi'j pake en beppe, mar ik wol graeg even in et dörp zien.'
'Zien?' vragt Anna, 'mar...'
Dan bedaenkt ze dat ze misschien wel wat al te ni'jsgierig is.
'Hindert niks, heur,' zegt Isa gauw. 'Logisch dat ie dat vraogen. Mar ik kan wel een hiel klein betien zien. En deur mit Tom te kuieren, krieg ik toch een indrok. Et liekt me hier mooi toe, veul rustiger as in de stad daor ik now nog woon.'

'Dat geleuf ik wel,' zegt Anna. 'Ik daenk dat ie gauw wend binnen aj' hier kommen. En Tom vast ok, want die kan now al best mit Kellie opschieten. Mar daorginderd is een speulveltien, zuwwe daor even naor toe lopen? Dan kan ik jow wat over oons dörp vertellen en Tom en Kellie kun intied mooi mit mekeer speulen. Ik heb een balle in de tasse. Daor speulen wi'j vaeke mit. Now, wat zeg ie?'
'Hatstikke aorig van je,' antwoordt Isa. 'Heur ie et Tom,' vragt ze heur hond. 'We gaon mit Anna en Kellie naor et speulveltien.'
Tom spitst de oren en stapt rustig over et trottoir in de richting van et veltien. Kellie lopt mooi naost de aandere hond en aachter heur stappen Anna en Isa.
As ze op et veld binnen, gaon de maegies op een baank zitten te praoten. Anna vertelt van alles over et dörp en Isa luustert en vragt heur now en dan wat. De beide honnen vliegen heur lekker uut. Ze draeven aachter de balle an die Anna now en dan een aende votgooid. Tjonge, wat hebben die beide dieren een wille. Now Tom niet op Isa hoeft te letten, dot hi'j ok al krek lieke halfwies as Kellie!
Nao een posien vragt Isa an Anna hoe laete as et is. Ze schrikt as ze heurt dat et al half viere is. 'Dan moet ik neudig naor pake en beppe toe,' zegt ze. 'Aanders weten die niet waor as ik blieve.'
Ze ropt Tom en die komt mitien. Ze maekt de hond weer vaaste en die is op slag rustig.
'Weej' wat,' bedaenkt Anna, 'wi'j lopen wel even mit naor et huus van je pake en beppe. Dat is gezellig en dan weet ik ok mitien waor as die wonen, goed?'
Isa vint et prima en daor lopen ze weer henne. Anna naost Isa en Kellie naost Tom. Naodat ze ofscheid neumen hebben van Isa en Tom, gaon ze gauw naor de supermark om bosschoppen. As ze even laeter mit 'n beidend op huus an gaon, bedudet Kellie Anna dat ze him bi'j de stat vaasteholen moet...
'Wat mekeert jow?' vragt ze Kellie.
Die knippert een peer keer mit de ogen.
'Och, ik snap et al,' begript Anna. 'Ie willen krek as Tom. En dan moet ik zeker mien ogen dichtedoen?'
Kellie nikt van ja.
'Wel veurzichtig, heur Kellie,' waorschouwt Anna. 'Ik heb ok nog een tasse mit bosschoppen in de haand.'
Mar Kellie dot hiel veurzichtig. Now en dan loert Anna wel es evenpies stiekem deur heur wimpers, mar et gaot goed. Totdat ze bi'j et hiem van de boerderi'je kommen daor Kellie woont. Kellie springt, krek zoas hi'j altied dot, over et slotien naost et pad.
Et is mar goed, dat Anna krek op tied stiekem keek, aanders was ze, mit boschoppen en al, midden in de sloot belaand.
'Mar ie deden et knap, Kellie,' vint ze. 'As ie les kriegen zollen, wodde ie vast ok een goeie geleidehond, krek as Tom.'

Vertaal onderstaande zinnetjes in het Stellingwerfs.
Moeilijk?
Valt mee, hoor... Je kunt alle zinnetjes terugvinden in het verhaal over Anna en Kellie!

1. Het is hier druk met al die fietsen en auto's.

_____

2. Maar het is niet zomaar een hond, het is een blindengeleidehond.

_____

3. Wonen jullie hier in het dorp?

_____

4. Daar spelen wij vaak mee.

_____

5. Tjonge, wat hebben die beide dieren een plezier.

_____

6. Kellie springt, net zoals hij altijd doet, over het slootje naast het pad.

_____

Op de volgende bladzijde vertellen we jullie over de ekster.
In het *Stellingwarfs Woordeboek* staan ook een paar uitdrukkingen waar de vogel in voorkomt. Probeer die uitdrukkingen in het Nederlands te vertalen:

Zo bertaol as een ekster _____
Zo bont as een ekster_____
Hi'j schettert as een ekster_____
As de eksters schatteren, komt d'r een gaast_____
_____

UUT DE STELLINGWARVER NETUUR

*Uut **Zwalken deur et Fries-Drentse woold** van Wiebe H. Scheenstra*

EKSTERS

In jannewaori kriegen eksters de kriebels in et bloed. Ie heuren ze schetteren, tekeergaon en ruzie maeken. De mannegies doen heur uterste best om een partner te vienen. Een peer daegen laeter bekikt een peertien een nust van et veurige jaor. Hiel vaeke wodt zoe'n nust opni'j bewoond.
De ekster blift winters op et plak daor hi'j et oflopen jaor bruded het. Jonge voegels zwarven in de wintertied omme. As et slim koold is ziej' hiele groepen bi'j mekeer; dat het veur een diel te maeken mit et gebruuk van slaopplakken. Op zoe'n slaopplak kun heur wel vuuftig tot honderd eksters verzaemelen.
Ie zien de ekster veural in gebieden mit hogere bomen. Ze bin et meerste te vienen in laandbouwstreken. Dat het te maeken mit et anbod van eten, mar ie zien de voegel ok de hieltied meer in dörpen.

Veul meensken kun weinig wardering veur de ekster opbrengen vanwegen zien eetgewoonten. In de tied van et bruden, en veural as eksters jongen hebben, wo'n veul jongen van verschillende soorten zangvoegels uut de nusten haeld.
De ofkeer van de ekster is niet ni'j. Vroeger wodde hi'j een dief nuumd. Dat komt omdat de ekster gek is op glimmende veurwarpen. Spiekers, lepels, vörken, glas, blinkende sierraoden en zulverpepier pikt hi'j mit as hi'j de kaans krigt.

De ekster is een prachtige voegel. As hi'j noffelik in et zunnegien zit, vaalt hi'j op deur de paorse, rooie en blauwe weerschien van de zwatte stat- en vleugelveren. Et is een schraandere, opgeruumde en luudruchtige voegel. Mar over zien doen en laoten wodt verschillend docht!

D-E-U-R-S-T-R-E-E-P-P-U-Z-E-L

In de deurstreeppuzel moe'n de woorden die onder de puzel staon, votstreept wodden. Alle woorden hebben mit et verkeer te maeken. Aachter de muuilikste woorden staot de Nederlaanse vertaeling. As alle woorden votstreept binnen, blieven d'r zestien letters over. Aj' die aachter mekere zetten, ziej' nóg twie woorden die mit et verkeer te maeken hebben.

R	O	O	D	D	O	B	S	R	E	E	K	R	E	V
R	E	G	N	A	G	T	E	O	V	D	R	D	R	O
E	I	B	U	S	R	E	T	L	A	H	N	A	E	V
M	E	A	B	E	S	T	O	P	L	O	C	H	T	E
M	E	N	P	W	L	R	S	S	T	H	O	I	O	R
O	N	E	K	N	A	T	E	E	T	S	T	R	O	S
R	N	N	N	N	E	R	R	A	G	R	U	E	C	T
B	P	O	J	I	N	U	U	R	G	A	A	T	S	I
A	B	E	F	I	E	T	S	U	G	E	R	O	N	K
A	V	E	R	V	O	E	R	E	T	E	L	E	T	K
R	I	G	E	W	L	E	N	S	S	S	I	T	G	E
M	O	T	E	R	E	T	P	A	R	K	E	R	E	N

agent
auto
baarm *(berm)*
banen *(banden)*
bon
brommer
bus
fiets
fietspad
gerage
geronk
gruun
halte
laene
moter
oranje
overstikken
parkeren
retonde
rood
scooter
snelweg
stoplocht
straote
strepen
stuur
tanken
toeter
verkeersbod
vervoer
voetganger
vrachtauto

Jan Veldhuizen

Spraokverwarring

Een grote Duutse hedder,
de hiemhond van Garriet-Jan en Griet,
had een groot perbleem,
hi'j verston de buurhond niet.

Hi'j perbeerde et in Duuts en Hollaans,
mar hi'j kreeg mar gien respoons
op *ich* en *ikke*, *schön* en *mooi*,
hi'j vun 't aenlik mar bar hoons.

Gutenmorgen en *lekker eten*,
gromde hi'j zien buurman toe,
die haelde doe de schoolders op
en zee gien bah of boe.

De hedder wodde kwaod en blafte,
ie bin ok een stom stok vee,
doe blafte et ere hontien
je parle français, je suis un bouvier.

Het gedicht ***Spraokverwarring*** van Jan Veldhuizen is in het Stellingwerfs geschreven. Maar in het gedicht komen nóg drie talen voor: het Duits, het Frans en het Nederlands.
Zou het je lukken om het gedicht helemaal in het Nederlands te vertalen? Probeer het maar eens op de regels er naast.

Grappien

ZAAND

Twie iesberen kommen mekere tegen
in de woestijn.
Dan zegt de iene iesbeer tegen de aandere:
'Et het hier zeker allemachtig vreuren.
Moej' mar kieken hoevule zaand ze strujd
hebben om niet uut te glieden!'

Grappien

SCHOENEN

Een vliege vragt an een duzendpote:
'Waor is je zussien aenlik? Ik heb heur
al een hiele poze niet zien.'
'Dat klopt,' zegt de duzendpote, 'ze is
naor de winkel om ni'je schoenen.'

Jochem
in:
„Smokkelwaor"

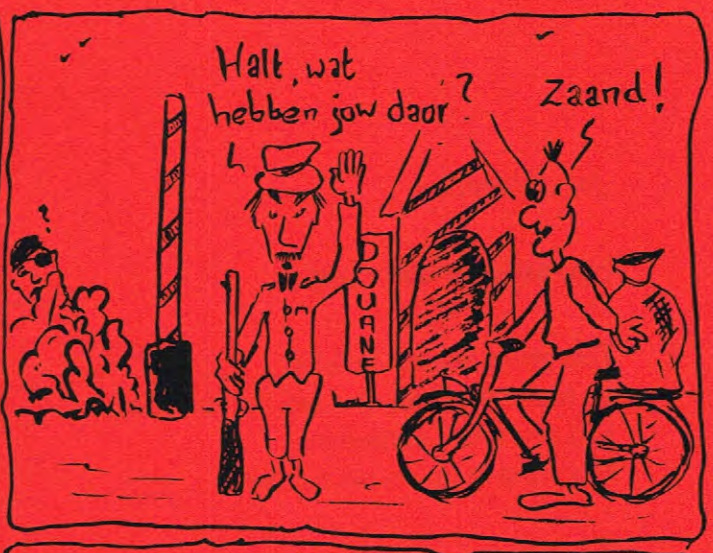
Halt, wat hebben jow daor?
Zaand!
DOUANE

Mmm, klopt... deurrieden mar!
DOUANE

Halt, wat hebben jow daor?
Zaand!!
??
DOUANE

Zo gong et... maond in, maond uut!
echt waor

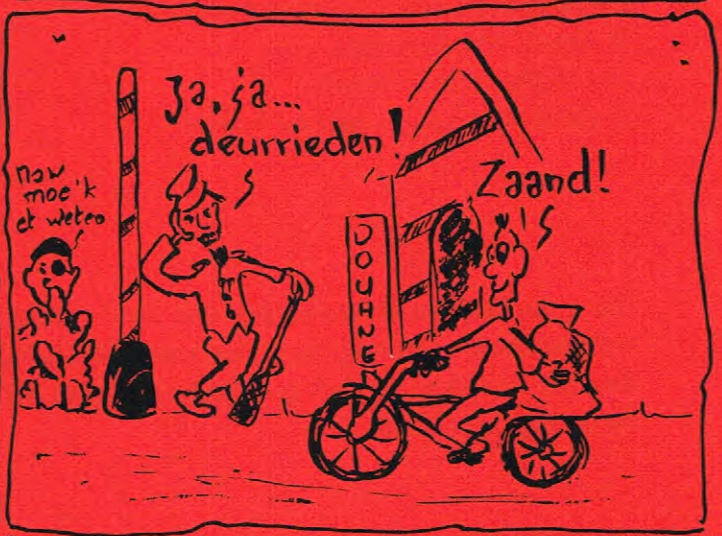
Ja, ja... deurrieden!
Zaand!
Nou moe 'k et weten
DOUANE

Hé!
Stop es even!
Ik bin zò nijsgierig!

Ik wete zeker dat jow smokkelen... mar wàt!
Haha: Fietsen!